VELKÁ DOBRODRUŽSTVÍ

Do džungle za divokými koníky a do Ptačího světa v Jaroměři

GPS souřadnice: 50.3397304, 15.930092

Praktické informace

Délka trasy: 7 km

Obtížnost: Lehká trasa vede po rovince kolem Metuje mezi loukami. Bývají podmáčené a pěšina vede i džunglí, takže výlet není možné jet s kočárkem a na kole. Pejsky vzít můžete, ale musejí být na vodítku, do pevnostních objektů psi nemohou. V *Ptačím světě* se terén mění dle počasí a ročního období, takže pokud zrovna nebude parné léto, raději holínky s sebou. V období hnízdění, tedy od dubna do června, se držte stezek kvůli hnízdění ptáků.

Vzdálenost od Prahy a jak se tam dostat: 140 kilometrů ujedete za hodinu a půl. Po dálnici D 11 pojedete na Hradec Králové, pak na Jaroměř. V Jaroměři následujte směrovky do Josefova.

www.idos.cz

Turistická mapa: Odkaz na mapy.cz

Parkování: Na adrese Rudé armády 109 najdete parkoviště o kapacitě cca 50 aut nebo poblíž mostu 5. května, kde začíná výlet.

Do Josefova se můžete vydat i na kole rovinatým terénem po Labské cyklostezce o délce 23 kilometrů z Hradce Králové nebo z Kuksu. Zpátky se třeba můžete svézt vlakem.

Ptačí park je otevřený každý den a vstup je volný. Před cestou si ověřte na webu, které pěšinky jsou přístupné. www.birdlife.cz/rezervace/josefovske-louky/

Pevnost Josefov - Bastion No. I a podzemí - www.pevnostjosefov.cz**:**

Otvírací doba:

duben a říjen: o víkendech a svátcích (9.00–12.00 a 13.00–17.00)

květen a září: úterý až pátek (prohlídky pouze na objednání), o víkendech a svátcích (9.00–12.00 a 13.00–17.00)

červen: úterý až neděli (9.00–12.00 a 13.00–17.00)

červenec, srpen: denně (9.00–12.00 a 13.00–18.00)

Vstupné do podzemí:

Základní: 150 Kč, snížené (děti do 15 let, student, senioři): 100 Kč, rodinné: 350 Kč

Možnost občerstvení: Kavárna – Café Josefov, Restaurace Beseda, Občerstvení Na Špalkách - otevírací doba je přizpůsobena turistické sezóně.

Nejbližší další výlet od agentury Velká dobrodružství: Hrádek u Nechanic, Kuks, Babiččino údolí, Žulová stezka, Slatiňany.

Trasu pro vás prošla Lucie Nachtigallová, trasu testovali kamarádi Pavel a Vojtěch z Hradce Králové - oba 6 let:

Pavlík: "Na louce jsme viděli hříbátko i malé telátko - to bylo krásné, jen jsem měl mokro v botách, protže jsme si nechtěl vzít holínky."

Vojtík: "Byla to pěkně dobrodružná výprava jako z nějaké indiánky. Taky se mi líbily oranžové ulice ve městě, jen škoda, že jsme nemohli do podzemí. "

Popis výletu - Legenda pro rodiče

Milí cestovatelé,
zveme vás do džungle – nádherného místa nedaleko Jaroměře, kde se mezi vzácnými ptáky v *Ptačím parku* prohánějí opravdoví divocí koně a pratuři. Cesta kolem Staré Metuje je jen pro opravdové dobrodruhy. Projdou ji pouze odvážní cestovatelé v dobrých botách a s pusinkou „na zámek“. Pokud se totiž po parku budete pohybovat potichoučku jako myšky, potkáte nádherná zvířata a můžete obdivovat vzácné druhy ptáčků. Překrásný okruh divokou přírodou měří 4 km. Pak se v zablácených botkách přesuneme do nedalekého Josefova. Pevnostní město nechal postavit císař Josef II. jako obranný prvek proti Prusku. Dnes si tu můžete prohlédnout několik muzeí, část podzemních chodeb, lapidárium s Braunovými sochami, obytné kasematy nebo se rozhlédnout z hradebního valu.

Kvůli luštění tajenky na placenou prohlídku do podzemí nemusíte, i když je moc zajímavá a doporučujeme ji. Ale alespoň se kolem opevnění krátce projděte.:) Ideální je naplánovat výlet na celý den: dopoledne *Ptačí svět,* odpoledne pevnostní město Josefov. Výlet byl realizován s podporou Města Jaroměř, a je proto zdarma.

Dopis dětem

Ahoj, kluci a holky,
dnešní cesta za hádankou vás nejprve povede krásnou přírodou, pak se podíváme na pravou vojenskou pevnost. Střevíčky tentokrát nechte doma a raději si do batůžku přibalte větší svačinku. Na cestě ji snězte sami. Zvířátka se v *Ptačím světě* krmit nesmí. Stejně jako u našich ostatních výletů jste také k dnešnímu dostali originální mapu s vyznačenou trasou. Pokud půjdete správnou cestou, budete se pozorně rozhlížet, číst texty a poslouchat, co říkají rodiče, jistě splníte všechny úkoly. Umíte-li už psát, doplňte podle uhodnutých slov tajenku a pečlivě ji uschovejte.

Mapa výletu

Do džungle za divokými koníky a do Ptačího světa v Jaroměři
NS Ptačí park Josefovské louky
Chrastecká
Brdecká
V Dubinách
Brdce
ptačí park
Jasenná
Slavíkovský
Slavíkovský Ptačník
Labe
Josefov-Pod Sobrůtkem
sv. Jiljí
START
CÍL
JOSEFOV
Umělecká kolonie
Masarykovo nám.
Nanebevstoupení Páně
Bastion IX
Bastion X
Ravelin no. XIV
Vojenskohistorické muzeum
Bastion I a podzemí
Městské muzeum
3D model pevnosti Josefov
Pevnostní kovárna
1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
JAROMĚŘ

Doplňovačka

Hurá do toho!

Putování začíná na mírném kopečku nad Metují nedaleko mostu 5. května. Všude je to kousek, takže je celkem jedno, kde necháte auto. Můžete zaparkovat i na centrálním parkovišti u pevnosti Josefov. Budete to mít ke startu asi kilometr, ale naopak poslední otázku do doplňovačky vyluštíte jen pár metrů odsud. Každopádně na první otázku budeme odpovídat u kaple sv. Jiljí, tak se sejdeme právě tam.

Jednolodní stavba z roku 1932 vystavěná z popudu továrníka Vladislava Čerycha má předsazený vstup. Její loď je osvětlena lucernou – byzantinskou cibulkou s na vrcholu umístěným pravoslavným křížem. Kolik má pravoslavný kříž ramen? Počítejte.

Vrchní břevno je určeno pro nápis INRI, tedy *Ježíš Nazaretský, král židovský.* Prostřední břevno je místem pro Kristovy rozpažené ruce. Spodní břevno pravoslavného kříže pro Kristovy nohy, které jsou přibity každá zvlášť. (Na rozdíl od latinského kříže, na němž jsou obě nohy přibity jedním hřebem.) Spodní břevno je mírně nakloněno. Nižší konec ukazuje do pekel, vrchní do nebe.

To jen pro zajímavost, zajímá nás hlavně kupole.

1. Jakou má cibulovitá kupole barvu?

Pokračujeme po pěšince podél hradeb pevnosti Josefov, do které se podíváme zhruba za hodinu a půl. Míříme k vyhlídce pojmenované po české spisovatelce Boženě Němcové. Vidíme z ní až k Babiččinu údolí. Ano, nepletete se, není to údolí vaší babičky. I když by si určitě také nějaké zasloužila… Je to údolí babičky Boženy Němcové. Psala o ní v knížce nazvané – jak jinak – *Babička*.

Věděl by někdo, jak se jmenuje zámek, ve kterém v knížce *Babička* bydlela kněžna s Hortenzií? Školáci, vybavíte si, jak se Němcová jmenovala za svobodna? Byla to Barbora…

2. Doplňte příjmení za svobodna.

Pradíme, že ve slově je oslovení muže a zvuk klování ptáčků :)

Jeden z našich výletů s tajenkou vede i do Babiččina údolí. Kdo se chce o důležitosti babiček a o krásné, slavné, a přesto nešťastné spisovatelce dozvědět více, musí tam zavítat.

Pokračujeme alejí mezi nádhernými stromy podél hradeb asi 300 metrů. Po neznačené pěšince sejdeme dolů k řece.

Poznáte stromy kolem sebe? Víte, jak se ve skutečnosti jmenuje kaštan? Je to jírovec! A dub? Nevíte? Žádný div. Byl to chyták. Dub je dub. Znáte nějakou jinou rostlinu, která se správně jmenuje jinak, než se jí říká? Co třeba pampeliška? Nebo petrklíč?

Jak se jmenujete vy? Máme tady nějakého Josefa či Josefku? Pokud ano, jsou vzhledem k lokaci jmenováni vedoucími výpravy a mohou jít v čele!

Napojujeme se na zelenou turistickou značku. Povede nás podobně krásně, jako nás nyní vedla říčka Stará Metuje.

Přírodní památka *Stará Metuje* o rozloze 21,92 ha se nachází východně od města Jaroměř podél původního koryta řeky Metuje. Začíná pod obcí Šestajovice a končí pod valy pevnosti. Řeka Metuje se totiž pod nedalekým Novým Městem dělí. Část teče starým a část novým korytem. Toto rozdvojení vzniklo na počátku 20. století, kdy bylo třeba vybudovat závlahový systém luk, ale zároveň zachovat vodní mlýny. Prokopáním nového koryta a výstavbou jezů a náhonů byl problém vyřešen.

Blížíme se ke dvěma opuštěným budovám – jednou z nich je mlýn.

3. Jak se jmenuje mlýn?

Tento mlýn, kterému se také říká *U Čápů*, vesele klapal už před 300 roky. Přežil obří pevnostní výstavbu, zhoubou se mu

stal až požár v roce 1819. Vyhořel do základů. Oheň spálil dokonce i mlýnská kola ve vodě. Mlýn musel být postaven znovu.

Podle jedné z lidových vyprávěnek tu měl být v roce 1840 zatčen loupežník Václav Babinský, který zde krátce pracoval jako stárek, když se ukrýval před zatčením.

V sousedství mlýna se nacházelo cvičiště vozatajské divize a pravidelně se tu konaly veřejné dražby erárních koní. Na místě v roce 1876 zaniklé plovárny nad mlýnem se od roku 1882 nacházela jedna ze dvou posádkových střelnic. Protože se v roce 1887 přestalo s mletím obilí v pevnostním mlýně, mlýnu *U Čápů* přibyly další zakázky. Fungoval i během německé okupace.

Zajímavostí je, že s mlynářkou Bedřiškou Suchardovou se přátelil spisovatel Jaromír John. (Manžel známé spisovatelky Heleny Šmahelové a autor mnoha knih, např.: *Zmoudření Dona Quijota* nebo *Večery na slamníku*.) Mnohokrát ve mlýně pobýval, neboť krátce působil jako učitel v Hradci Králové.

Kdo najde na zahradě vedlejšího domu bílé ovečky a vodníka? Kdo si myslí, že v Metuji žijí vodníci? Tak to si myslíte správně! Proto pozor na pády do vody, mohli byste přijít o dušičku.

Pokračujeme podél Metuje k rozcestníku *Poklasní mlýn*. Tady jsme trošku na rozpacích, protože mlýn je správně *Podklasní*, ale nebudeme v tom šťourat :)

Nejdeme však směrem *Ptačí park – vchod*, ale přejdeme mostek a vydáme se doleva.

Kolem celého parku vede **obvodová návštěvnická trasa** o délce 4 km. Území protínají dvě cesty. Západněji situovaná bývá zaplavena a na jaře uzavřena kvůli hnízdění ptáků. Ve vstupním areálu parku začíná i **kratší návštěvnický okruh** o délce 800 m. Zde je také umístěna první přízemní **pozorovatelna,** která je otevřená po celý rok. Na ni se podíváme, až projdeme celý okruh.

Ptačí park Josefovské louky vznikl v roce 2006. Má umožnit návrat mokřadních ptáků na dříve zaplavované louky v nivě Metuje a současně zpřístupnit území lidem a umožnit jim obdivovat krásy přírody. Páteří parku je unikátní sto let starý závlahový systém *Metuj*, který po opravě umožňuje regulaci výšky spodní vody na okolních loukách. Právě tyto louky Česká společnost ornitologická s pomocí stovek dárců vykupuje a buduje na nich tůně i velké vodní plochy, které zajišťují potravu ptákům a životní prostor řadě ohrožených druhů bezobratlých. **V *Ptačím parku* nejsou odpadkové koše!**

Platí zde filozofie Gándhího: ***Každý je zodpovědný za své odpadky!***

Neboli: Co si do přírody přineseme, to si taky odneseme.

Kdo vidí u mostu tuto cedulku? Pročtěte a najděte:

4. Jak se Gándhí jmenoval křestním jménem?

Hurá do džungle podél ohrady po proudu Staré Metuje. Pozor, může to klouzat.

Přírodní památka zde byla vyhlášena na ochranu populace klínatky rohaté, silně ohroženého druhu vážky, která k rozmnožování potřebuje čistou nebo málo znečištěnou vodu potoků a říček. Klínatka rohatá patří k evropsky významným druhům, proto je přírodní památka *Stará Metuje* zároveň evropsky významnou lokalitou.

Mijíme *Pastvinu velkých kopytníků.* Když budete mít štěstí, spatříte koně nebo pratury.

Do ohrady bylo v roce 2018 umístěno pět divokých exmoorských poníků, kteří tu přirozeným způsobem napomáhají návratu ptačích druhů.

Určitě jste rozumné děti a nic z toho, co vám teď říkáme, byste neudělaly, ale jen pro jistotu připomínáme pár pravidel: **V případě, že se ve zpřístupněném úseku pastviny potkáte s divokými koňmi, nepřibližujte se k nim a nepokoušejte se je krmit. Psy držte na vodítku, nescházejte z cesty. Pokuste se z ohrady vyjít co nejdříve. Koně nejsou agresivní, ale při blízkém setkání se mohou chovat nepředvídatelně. Koníci jsou v parku drženi v polodivokém chovu bez přikrmování. Podávaná potrava by jim mohla způsobit zdravotní komplikace nebo smrt.**

Jak se zde ocitli divocí koně a proč tady vlastně jsou?

Věřte nevěřte, v evropské přírodě stále ještě můžete natrefit na koně, kteří žijí úplně divoce. Třeba jako jeleni nebo divočáci. Ale jen na britských ostrovech v drsné oblasti Exmooru. Už jsou tam dlouho… První písemná zmínka o těchto ponících pochází z roku 1086, kdy jsou jejich stáda zmíněna v takzvané Knize posledního soudu. *Nejmodernější genetické analýzy prokázaly, že koně z Exmooru odpovídají svou velikostí, stavbou těla a zbarvením původním divokým koním z oblasti střední a západní Evropy. Nedávno bylo navíc u exmoorských koní zaznamenáno několik unikátních genetických znaků, které jako jediní sdílejí s původními divokými koňmi z Evropy. Na rozdíl od jiných plemen, jako jsou hucul, dülmenský pony a další, nebyli v minulosti intenzivně kříženi s jinými plemeny. Proto byli vybráni jako vhodní k přesunu do zdejších mokřadel. „Exmooři" zde neúnavně zkracují bujně rostoucí trávu, narušují kopyty drny a v zimě konzumují stařinu (starou trávu), kterou vyhrabávají zpod sněhu. První experiment s pastvou divokých koní v mokřadu má ohromný úspěch. Například tu díky nim zahnízdil jinde ve východních Čechách nehnízdící vodouš rudonohý. Zkušenosti s koňmi se začínají využívat také v dalších mokřadních a ptačích rezervacích v Česku. Poníci si poradí i s úporně odolnými druhy vegetace, na které je každá technika krátká. Spasou ostřici, sítiny, rákos. A hromádky koňských koblížků vítají jako zpestření stravy nejen bahňáci, ale také spousta dalších opeřenců na Josefovských loukách.*

Tak co? Vidíte je? Nejsou zase tak velcí, jak by člověk čekal, že? Kdo by si chtěl zajezdit?

My koně moc rádi, ale na vyjížďku si raději půjčíme koníky k tomu určené. Tihle by se mohli bát.

Všimli jste si, že koníčci vystupují skoro v každé pohádce nebo báji?

Nejznámější kůň je nejspíš Pegas, bájný okřídlený tvor. Vyprávění o jeho původu se liší. Podle jedné verze vyskočil z těla své matky Gorgony Medusy poté, co jí Perseus uťal hlavu. Podle druhé vyskočil ze země, na niž dopadla Medusina krev. Znáte tuto známou báji?

5. Která země je kolébkou starověkých bájí a pověstí o bozích z Olympu a Pegasovi?

Když byla autorka tohoto textu malá, což bylo asi tak před 286 lety , milovala film *Souboj Titánů*, který vypráví příběh o Andromedě, Perseovi a Meduse… Třeba si rodiče také vzpomenou. Samozřejmě existuje i nová verze filmu, ale ta už tak nějak není TO ONO! :)

Nalevo míjíme nám již známý mlýn a jez. Pěšinka je stále dobrodružnější a dobrodružnější.

Než dojdeme k soutoku, řekneme si posledních pár vět o koních.

Divocí koně jsou typičtí řadou znaků: ocas s dlouhými žíněmi, hustá hříva, relativní robustnost, oblý zadek a kaštánky na zadních i předních končetinách.

Víte, co jsou kaštánky, děti? Ne, kaštany ze stromů nemyslíme. Ani hovínka. :)

Je to rohovitý pozůstatek prstů nacházející se na vnitřní straně všech čtyř nohou koně zhruba v úrovni kolen. Není to žádné staré zranění, jak by se na první pohled mohlo zdát.

Máte na nohách taky kaštánky?

Koníci mají široká a kulatá kopyta, slabý hřbetní pruh a tmavé holeně, někdy stopy pruhování na zápěstích a kotnících. Také relativně malou lebku, zato pánev oproti ostatním koním širokou a roztaženou. Stavba těla koní – především jejich končetin – je viditelně přizpůsobena potřebě rychlého běhu na velké vzdálenosti. Kromě toho jsou končetiny uzpůsobeny k dlouhému stání. Dokážou se na dlouhou dobu „uzamknout" v napřímené poloze bez zapojení vědomě ovládaných svalů, a výrazně tak šetřit energii. Dokázali byste spát vstoje? My tedy ne!

Co se týče zraku, ačkoli mají koně velké zorné pole díky eliptickému tvaru zornic, vidí poměrně slušně na blízko i na dálku. Ostrost vidění je však dost omezená. Ve tmě ovšem vidí docela dobře. Největší význam ze smyslů má čich.

My se pomalu „dočichali" až k soutoku. Kvalita cesty je trošku lepší, ale stále to může klouzat.

Než se dostaneme k dalšímu mostu, povíme si něco o řece Metuji.

Pramení v nadmořské výšce okolo 630 m v Broumovské vrchovině u Hodkovic, západně od Adršpašských skal. Na horním

a středním toku vytváří hluboce zaříznutá údolí. Z významnějších obcí leží na této řece Teplice nad Metují, Hronov, Náchod a Nové Město nad Metují. V Jaroměři ve výšce 248 m – v nejsevernějším výběžku Pardubické kotliny – ústí Metuje do Labe, které její vody odvádí do Severního moře. Tipli byste si, jak je Metuje dlouhá? Jen 77 km.

Dokonce i v Metuji žije jedna krásná ryba, která vypadá jako had. Jeto taková ryba neryba. Znáte ji z pohádky *O Zlatovlásce* a psal o ní také spisovatel Ota Pavel.

6. Jak se jmenuje ryba?

Nevíme, zda byste mohli tyto tajemné tvory chytit přímo tady, ale jsou to tak zajímaví živočichové, že si o nich něco povíme. Nerybáři nechť text přeskočí.

Tato ryba neryba má silně vyvinuté kožní dýchání. Prapodivný tvor přežívá zahrabán v bahně, přechodně dokonce bez vody. V krvi mu koluje silně toxický jed podobný zmijímu. Už 0,5 g zabije během čtyř minut středně velkého psa. Vydra se však dokázala s tímto problémem vypořádat a tvory loví. Jed se rozkládá při teplotě 60 °C, proto se maso bez problémů používá v kuchyni (tepelnou úpravou se jed odbourá). Nebezpečné však může být zasažení oka nebo otevřené rány krví. Nejvyšší doložený věk této ryby je 85 let. Všechny tyto ryby (odkudkoli, ať z Evropy či Afriky) se třou v Sargasovém moři. Některé kvůli tomu musejí absolvovat cestu dlouhou až 7000 km. Když larvy doplují zpět do Evropy či Afriky, nejdříve se změní v bezpohlavní jedince. Část zůstane v ústí řek, část pluje řekami do vnitrozemí. Ti, kteří zůstanou v klidné vodě, se změní v samce, ti, kteří plují dále, v samice. Proto jsou v naší republice prakticky jen samice. Od roku 2008 je tato ryba uvedena v Červené knize ohrožených druhů.

Ale zpátky na *Josefovské louky*. Vidíte budky pro ptáčky? I o ně se stará skvělá Česká společnost ornitologická, která usiluje o svět, v němž budou lidé a ptáci žít v harmonii. *Ptačí park Josefovské louky* by nevznikl bez finanční podpory stovek drobných i větších dárců. Jen díky této podpoře se plocha území spravovaného Českou společností ornitologickou stále rozrůstá postupným vykupováním dalších pozemků. Darovat nějakou tu korunu lze jednoduše na stránkách ptačího parku www.josefovskelouky.cz. My ČSO děkujeme nejen za její práci a snahy, ale také za to, že jsme mohli použít informace z jejích webových stránek.

Pěšina se stáčí doprava a otevře nám krásný pohled na pastviny. Dá se po nich projít, ale nedoporučujeme. To, co se jeví jako suchá zem, se v půlce cesty může proměnit v bažinu nebo lagunu. Což vám ani nám nejde k duhu, zato praturům náramně. Můžete je tady spatřit.

Ochranáři přírody přivezli dvě samice vzácných praturů na nové pastviny z rezervace v Milovicích v roce 2020. Díky svému způsobu života by zde pratuři měli vytvořit ideální podmínky pro mokřadní a luční ptáky. Skutečně se zdá, že jim zdejší klima prospívá!

Poslední původní pratur uhynul v roce 1627 v Polsku. Zvířata, která se nyní pasou na lučinách, jsou výsledkem takzvaného zpětného šlechtění. Plemeno Tauros je šlechtěno tak, aby bylo vzhledem a chováním co nejpodobnější vyhubenému praturovi. Nizozemská nadace Taurus Foundation na tom pracuje od roku 2008. Používá několik primitivních evropských plemen, která jsou praturovi geneticky a vzhledově nejblíže. Pro pratury jsou typické mohutné slonovinově světlé rohy s černými špičkami. Letní srst je hladká a krátká, na zimu zhoustne a znatelně se prodlouží. Býci mají černé zbarvení se světlým, někdy žlutavým úhořím pruhem podél páteře, světlejší čupřinou delších chlupů mezi rohy a bílé okolí tlamy a nozder.

Na *Josefovských loukách* tráví zimu mimo jiné kalousi pustovky! Další ptáček – bekasina otavní, symbol parku – je zde také k vidění dokonce i v zimě. Na mokvajících místech nebo březích kanálů sbírají potravu celá hejnka bekasin. Vzácně se dá zahlédnout také další druh bahňáka – čejka chocholatá. Co přimělo druhy, které obvykle zimují v mírnější západní a jižní Evropě, zůstat na Josefovských loukách, je otázkou. Možná právě přítomnost divokých koní a praturů, velkých spásačů. Pozorování rovněž vzácných lindušek horských, které sbírají potravu v místech, kde kopytníci právě rozdupali sníh a odkryli zemský povrch, naznačuje, jak moc je přítomnost velkých zvířat pro ptáky důležitá.

Které ptáčky máte rádi vy? Spíše zpěvné, nebo dravce? Nemáte náhodou nějakého opeřence schovaného v příjmení? Autorka tohoto textu se jmenuje jako slavík v němčině. Je slavík pěvec, nebo dravec?

7. Co má pták místo předních končetin?

To bylo lehké, že?

Jsme na konci naučné stezky, tedy u pomyslného vstupu do parku. Vítá nás domek tzv. lučního hajného se zásobníkem brožur, stožár s umělým hnízdem pro čápy a informační tabule s mapkou naučné stezky a hmyzím hotelem. Po pravé straně dřevěná pozorovatelna, za níž je ptákům v zimě k dispozici velké krmítko s potravou.
Za zděným domkem objevíme model říční krajiny. Na něm si nalitím vody vyzkoušíme, jak se chová řeka přirozeně a jak jinak, je-li ovládaná člověkem.

Vracíme se na pěšinku naučné stezky za domkem. Kdo by chtěl jít pohodlnější cestou, může se vydat po zelené značce po louce. Za deset minut se sejdeme u mostu, po němž jsme k pastvinám přišli. Pak se vracíme okolo mlýna stezkou naučné trasy k silnici, která nás kolem kaple sv. Jiljí přivede do pevnosti. Protože už jsme trošku unavení, nebudeme se alespoň chvilku vzdělávat. Oddychově si povíme, jak řeka Metuje ke jménu přišla. Možná, pokud legenda nelže.

Bylo to v období, kdy se na tomto území usadili benediktinští mniši. Řeku Metuji znali, ale zjistili, že ji dosud nikdo nepojmenoval. Natož aby někdo zjišťoval, kde pramení. Mniši se rozhodli, že situaci napraví: Naleznou pramen a řeku pojmenují. Sbalili zásoby a vyrazili. Cesta vedla hustým lesem, proto postupovali velmi pomalu. Úsilí se však vyplatilo. Našli pramen. Vydali se zpět a cestou stále dumali, jak by řeku pojmenovali. Při jedné z odpočinkových zastávek pár mužů vyrazilo na průzkum okolí. Jeden objevil obrovský roj lesních včel. V úlu měly tolik medu, až ho to překvapilo. Radostně zakřičel na druhy: „Med tu je!“ Z nadšeného výkřiku mniši odvodili jméno řeky, které čas zkomolil na Metuje.

Vítejte v Josefově!

Barokní pevnost Josefov stojí na vyvýšeném místě nad soutokem Labe a Metuje. Základní kámen položil sám císař Josef II. na začátku října roku 1780. Hradby pevnosti byly postaveny podle obdobných francouzských vzorů. Jejich mohutnost zaručovala odolnost proti nepřátelské dělostřelecké palbě. Síla pevnosti spočívala také v palebné síle, zátopových kotlinách a takzvaných suchých příkopech.

Přicházíme kolem krásných, leč neopravených domů až na náměstí Boženy Němcové. Zkuste najít na okrovém domě nápis PEVNOST JOSEFOV a staré kamenné erby.

Na náměstí je pak bílý dům s nápisem: ŽEHNEJ BOŽE DOMU TOMU…

Jak nápis pokračuje dál? Dokážete se verš naučit do konce výletu?

Kdo vidí studnu?

Na náměstí odbočíme prudce doprava. Zjistěte, jak se jmenuje ulice, která nás „okruhem“ provede pevností.

8. Jak se jmenuje ulice?

Kromě obranných valů byla vybudována i původně 45 kilometrů dlouhá síť podzemních chodeb s minovými větvemi. Zároveň vyrostlo pevnostní město Josefov, pozoruhodné vnitřním uspořádáním vojenských a civilních budov a jejich jednotným vzhledem. Ve své době to byl ojedinělý projekt. Patřil k nejvyspělejším pevnostem nejen v habsburské monarchii, ale v celé Evropě.

Vidíte, jak jsou si domy podobné a vše je přesně uspořádáno?

Pokračujeme rovně ulicí a zastavíme se až u cedulky *Bastion II – Dvojité kasárny*.

9. Opište předposlední slovo z tabulky.

I dnes vypadají ulice Josefova jako před 200 lety. Na náměstí stojí empírový kostel Nanebevstoupení Páně, k němuž na konci trasy dojdeme. Najdete tu vojenské velitelství s rakouským znakem, hlavní strážnici, kasárna a vojenskou nemocnici. Zajímavostí je, že Josefov nikdy nenaplnil své vojenské poslání. Pevnost nikdy nedostala šanci zabránit vstupu vojska do českého vnitrozemí. V případě napadení bylo tento nedobytný komplex připraveno hájit až dvanáct tisíc vojáků. Žádná bitva se tu ale nikdy neodehrála.

Například v prusko-rakouské válce, která na bojištích východních a severních Čech bouřila v roce 1866, použili Prusové novou taktiku: Pevnost prostě v bezpečné vzdálenosti obešli. Což zní celkem logicky, že?

Míjíme vojenskohistorické muzeum (vidíme z ulice ovšem pouze jeho zadní část), dostáváme se ke vchodu do pevnosti. Kdo chce, vstoupí. Kdo nechce, vyjde alespoň 100 metrů před pevnost (tam, kde je parkoviště), aby se podíval na příkopy

z valu. Je to zajímavý pohled.

Co se dozvíte na prohlídce? S lucernou v ruce budete naslouchat příběhům, z nichž se tají dech. Obdivovat vojáky, kteří se tu běžně pohybovali ve tmě. Orientovali se po hmatu prostřednictvím kovových destiček s plastickými (vystouplými) čísly, jimiž byly jednotlivé chodby označené. Většina lidí musí chodit v podzemních chodbách v předklonu. Že by byli naši předci o tolik menší? Nebo se také museli ohýbat?

Pro děti jsou lákavé zážitkové prohlídky s plněním úkolů. Návštěvníků se ujmou průvodci v dobových kostýmech. Za návštěvu stojí i tradiční akce, které jsou v pevnosti pořádané, například Josefovský masopust či Oživlý Josefov.

Mnozí návštěvníci jsou zmateni, protože střílny míří zpět na pevnost. Jak se dozví, není to omyl, ale záměr. Jen tak bylo možné vykrýt tzv. mrtvé úhly u pat pevnostních zdí. Aby tam nepřítel nemohl položit třeba nálože, směřovaly střílny z podzemí do těchto mrtvých úhlů, tedy proti hlavním pevnostním zdem.

Za první světové války zde byl zajatecký tábor, za druhé sloužila pevnost německým okupantům, pak sovětské armádě. Až po roce 1989 se v pevnosti usídlila posádka Armády ČR.

Dále můžete v Josefově navštívit Městské muzeum v Jaroměři – Historická expozice Josefov, kde se dozvíte o historii města, Bastion No. X / Ravelin No. XIV / Bastion No. IX, tedy tři objekty v jedné prohlídkové trase, pevnostní kovárnu nebo 3D model pevnosti Josefov.

Na prohlídkové trase Bastion No. X, Bastion No. IX, Ravelin No. XIV – Pevnostní město Josefov zase najdete přehlídku vojenského zdravotnictví z 1. a 2. sv. války, dobovou lékárnu, zubní ordinaci, špitál s operačním nebo pitevním stolem či polní kuchyni. Také policejní stanici z počátku minulého století a historickou armádní kantýnu.

Umělecky zaměřené duše pak mohou po domluvě navštívit Uměleckou kolonii Bastion IV.

Míříme na Riegrovo náměstí. Je krásně opraveno. Jsme v srdci pevnosti. Kráčíme pravoúhlými ulicemi s domovní zástavbou. Významem je Josefov srovnatelný například se známým Terezínem (který je ovšem o půlku větší) či německým Koenigsteinem (i na tato místa vedou naše výlety s tajenkou).

Najdete Lípu svobody? Kolik je jí let? Vidí někdo erb s dvouhlavou orlicí?

Najděte sochu Josefa II., jeho šavli i lejstro, co drží v ruce a také letopočet. Zajímá nás ten první letopočet.

10. Čísla sečtěte a výsledek napište.

Základní kámen pevnosti byl položen v úterý 3. října 1780 za účasti samotného císaře. Pevnostní cihly váží 9,5 kilogramu. Na stavbu jich údajně bylo použito kolem čtvrt miliardy. V kronice se píše, že při předávání pevnosti vojsku do užívání císař na jednu z cihel poklepal a vysvětlil, že zkouší, jestli není ze zlata. Narážel tak na vysoký účet za stavbu. Ta probíhala, stejně jako každá vojenský stavba v té době, za přísných bezpečnostních opatření. U tesaře Ignáce Pabila z Pardubic ovšem byly nalezeny neumělé náčrtky části opevnění. Jako zloděj pevnostních plánů byl obviněn z velezrady a popraven. Podle pověsti dodnes chodí po hradbách s papírem v ruce a prohlíží si zdi. Tesař prý nebude mít pokoje, dokud Josefovské hradby nepadnou. Jsou však stále pevné. Tak pozor na návštěvníky s papíry!

Je jen na vás a vašich bolavých nožkách, zda pevnost obkroužíte ulicí Okružní nebo se vydáte „zkratkou“ rovně ulicí Lidickou. Cestou si ještě něco řekneme k popravám, čímž „optimisticky“ zakončíme tuto část vyprávění. :)

Josefov byl jako vojenské pevnostní město na časté popravy zvyklý. Některé byly neveřejné, na jiné se mohli lidé podívat. Zvědavců bylo vždy nepočítaně. Jako první byl v Josefově popraven již jmenovaný tesařský polír Ignác Pabil z Pardubic. (Chybně psáno Pabel, protože vojenský farář a děkan Vincenc Seichert zapsal jeho příjmení nesprávně.) Pocházel z Pruského Slezska a řídil kácení dříví v lesích u Albrechtic nad Orlicí. Jak už jsme si říkali, byl odsouzen za krádež plánů pevnosti a 3. prosince 1783 popraven. Jeho tělo viselo na šibenici až do 21. února následujícího roku, kdy bylo pochováno. Poslední veřejná poprava se v Josefově odehrála v roce 1898.

Poslední zastávkou je kostel Nanebevstoupení Páně na Masarykově náměstí. Jednolodní empírový kostel s vysokou kostelní věží se čtyřmi zvony (54 m) je viditelný z dalekého okolí. Přečtete letopočet psaný římskými číslicemi nad červenými bočními vraty? Je to rok 1805, kdy byl položen základní kámen. Podívejme se ještě výš. Mezi paprsky tam září jedna část „božího“ obličeje.

11. Která část obličeje svítí a hlídá kostel?

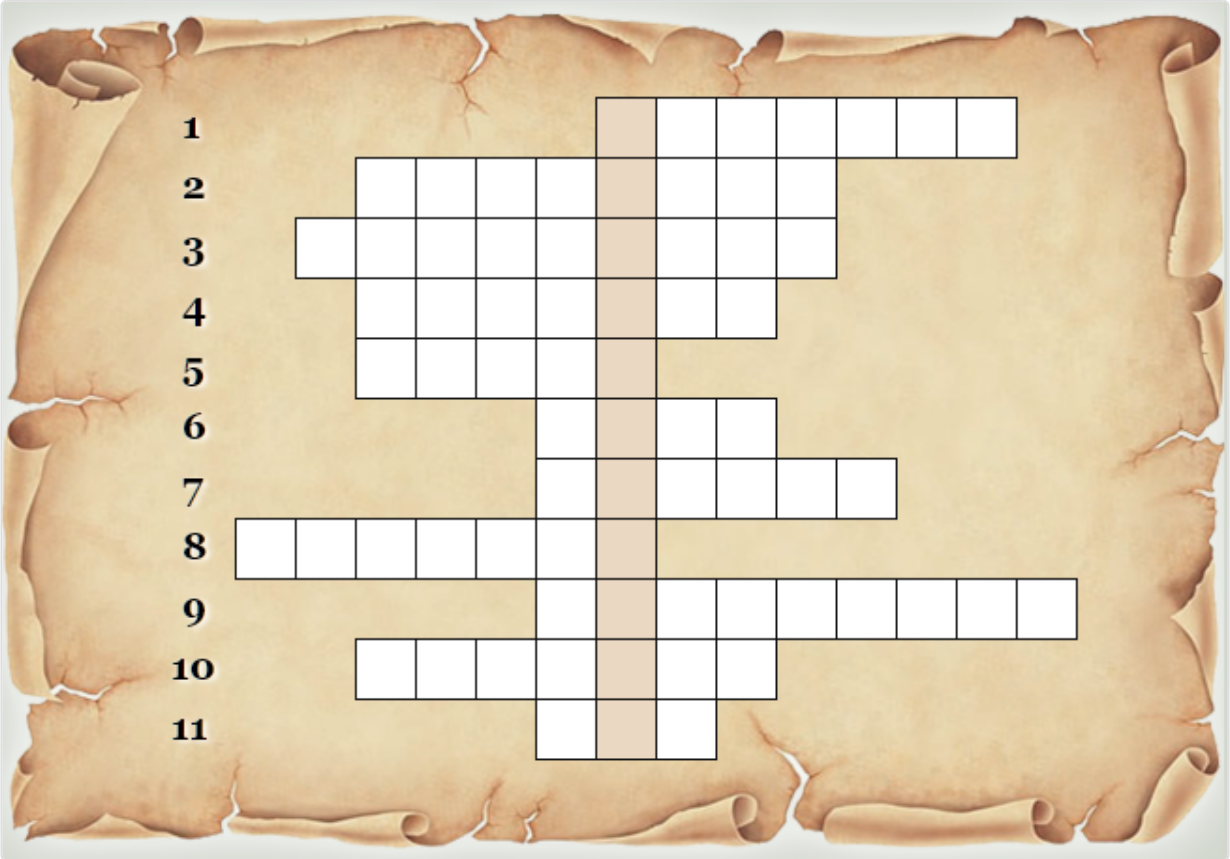
Jsme opravdu na konci výletu. K autu to máme pár desítek metrů. Musíme vás pochválit, že jste zvládli ujít obě trasy. Bez fňukání.

Z tajenky na vás kouká bytost, kterou znáte z pohádky Karla Jaromíra Erbena. Není tam náhodou, spojuje naše povídání o konících, pohádkách i kraji, kde se pohybovala Erbenova „kolegyně“ Božena Němcová, také sběratelka pohádek. Koneckonců, i pták Ohnivák a úhoř Jiřík od Zlatovlásky mají se živočichy, s nimiž jsme se dnes potkali, hodně společného.

Doufáme, že se vám naše putování líbilo, děkujeme za vaši účast a také Městu Jaroměř za velkou pomoc a poskytnutí této hry všem výletníkům zdarma. Přejeme šťastnou cestu domů.

Otázky k tajence

1. **Jakou má cibulovitá kupole barvu?**
2. **Doplňte příjmení Němcové za svobodna.**
3. **Jak se jmenuje mlýn?**
4. **Jak se jmenoval Gándhí křestním jménem?**
5. **Která země je kolébkou starověkých bájí a pověstí?**
6. **Jak se jmenuje ryba?**
7. **Co má pták místo předních končetin?**
8. **Jak se jmenuje ulice?**
9. **Opište předposlední slovo z tabulky.**
10. **Čísla sečtěte a výsledek napište.**
11. **Která část obličeje svítí a hlídá kostel?**

A co můžete vyhrát?

Tajenku posílejte na e-mail **veldo@veldo.cz**. Můžete ji také poslat ve zprávě na náš Facebook "Velká dobrodružství". Každý měsíc vylosujeme jednoho z výletníků, kterému pošleme našeho **Lumpardíka z podhradí**. Vždy připojte celé jméno, adresu a také kód výletu.

Výlet stažen z www.veldo.cz | © Velká dobrodružství

Vytvořeno: 09.11.2026 23:05